

Joanna Szulborska-Łukaszewicz

WSTĘP DO ROZWAŻAŃ NA TEMAT SYTUACJI BUŁGARSKIEGO TEATRU PO UPADKU KOMUNIZMU

Republika Bułgarii ma obecnie 7,97 mln mieszkańców i zajmuje obszar 110 099 km². Największym miastem Bułgarii jest jej stolica, Sofia, którą zamieszkuje ponad 1,3 mln ludzi, drugim Płowdiw (ok. 380 tys.), kolejne to Warna (ponad 300 tys.), Burgas (212 tys.), Ruse (190 tys.), Stara Zagora (162 tys.), Plewen (130 tys.), Szumen (90 tys.) oraz była stolica – Wieliko Tyrnowo (74 tys.)¹.

Ogromny wpływ na obecną sytuację społeczną i kulturową Bułgarii wywarł fakt, iż przez pięćset lat, począwszy od schyłku XIV wieku do roku 1878, kraj znajdował się w niewoli tureckiej. W połowie XVIII wieku rozpoczął się okres tzw. odrodzenia narodowego. Bułgarzy zaczęli dbać o rozwój świadomości narodowej, poprzez podniesienie wiedzy społeczeństwa o rodzimej kulturze, sztuce, odrębności narodowej. Służyły temu między innymi powstające wówczas *czitaliszta*². Nie do przecenienia jest ich rola w budzeniu świadomości narodowej i potrzeby wyzwolenia się spod tureckiego jarzma. Największe powstanie wybuchło 20 kwietnia 1876 roku (tzw. powstanie kwietniowe), jednak zostało ono stłumione przez Turków. Wolność Bułgarzy odzyskali dopiero w 1878 roku, w wyniku wojny rosyjsko-tureckiej, rozpoczętej w roku 1877.

W podanym do publicznej wiadomości raporcie bułgarskiego Narodowego Instytutu Statystycznego w 2005 roku w Bułgarii funkcjonowało 75 teatrów, które oferowały widzom łącznie 30 105 miejsc, zagrały 10 776 przedstawień, co średnio daje 144 przedstawienia na teatr, przy średniej frekwencji 137 widzów na jednym przedstawieniu³. Jeden teatr przypadał więc na 106 267 mieszkańców Bułgarii, co wydaje się statystyką absolutnie zadowalającą.

Podstawowe problemy dyrektorów teatrów bułgarskich nie różnią się generalnie od problemów w polskich teatrach. Dziś są to przede wszystkim kwestie finansowe. W dobie rywalizacji teatru z nowoczesnymi mediami to pieniądze najczęściej decydują o sukcesie przedstawienia. Mając je, można zatrudnić gościnnie popularnego reżysera lub aktora, który podniesie zainteresowanie spektaklem wśród lokalnej społeczności, a także – co najważniejsze – przyczyni się do wzrostu wpływów z biletów. Teatry szu-

---

¹ Informacje z oficjalnej strony rządowej Bułgarii: www.government.bg

² *Czitaliszte* to forma domu kultury mającego szerzyć edukację. Funkcjonują jako stowarzyszenia. Pierwsze *czitaliszta* powstały wyłącznie z woli i potrzeby narodu bułgarskiego, niemal równocześnie w miejscowościach: Swisztow, Szumen i Łom (1850).

³ Komunikat podany 16 maja 2006 r. m.in. przez bułgarskie Darik Radio, opublikowany także na niearchiwizowanych, niestety, stronach internetowych tej rozgłośni.

kają sponsorów. Po długotrwałych dyskusjach, w grudniu 2005 roku przyjęto wprawdzie ustawę o mecenacie, upoważniającą podmioty gospodarcze do ulg podatkowych z tytułu sponsorowania projektów kulturalnych⁴, jednak ulgi te można odliczyć od wykazanego na koniec roku dochodu firmy, tymczasem firmy bułgarskie nie tyle nie osiągają dochodów, ile wkładają wiele wysiłku w ich ukrycie. Stąd póki co, wejście w życie tej ustawy nie przesądziło o wzroście zainteresowania podmiotów gospodarczych obszarem kultury. Łatwiej znajdują mecenasów najpopularniejsze sofijskie teatry lub konkretne projekty festiwalowe niż pojedyncze przedstawienia teatrów pozasofijskich. Teatry utrzymują się więc wciąż głównie z dotacji budżetowych, pozyskując – w drodze konkursu – dodatkowe skromne środki z państwowych funduszy celowych.

W 1985 roku, w schyłkowej dobie socjalizmu, sieć teatrów państwowych dość równomiernie pokrywała całą Bułgarię. Funkcjonowało wówczas 37 państwowych teatrów dramatycznych, jeden dramatyczny teatr miejski oraz 17 teatrów lalkowych (w tym 16 państwowych i jeden miejski). Wszystkie, z wyjątkiem „Teatru 199”, były teatrami repertuarowymi. Wszystkie państwowe – poza Teatrem im. Armii Bułgarskiej – podlegały Ministerstwu Kultury (Teatr im. Armii Bułgarskiej podlegał Ministerstwu Obrony Narodowej). W każdym sezonie powstawało ok. 270–300 nowych produkcji teatralnych. Związek Aktorów Bułgarii liczył wówczas ok. 4000 członków.

Niezbędne wydatki teatrów państwowych były pokrywane z regularnej dotacji z budżetu państwa. Uzupełniano je dochodami własnymi: ze sprzedaży biletów, programów, przedstawień itp., przy czym stosunek dotacji z budżetu centralnego do dochodów własnych teatrów kształtował się jak 8:2. W nowych warunkach społeczno-ekonomicznych utrzymanie dotacji państwowej na tak wysokim poziomie nie było możliwe. W końcu lat osiemdziesiątych szczególnie mocno odczuwalna stała się potrzeba zmian w systemie zarządzania i funkcjonowania teatrów. Wiele debat na temat nowego prawa dla bułgarskiego teatru odbyło się w 1990 roku. W ich wyniku w 1991 roku bułgarski rząd wprowadził nowe przepisy, które nadawały teatrom formalną autonomię ekonomiczną, co w konsekwencji miało im dać większą swobodę w poszukiwaniu alternatywnych źródeł dochodu, np. z tytułu wynajmu pomieszczeń czy działalności komercyjnej (Rozporządzenie Nr 23/1991)⁵. Nowe zapisy wciąż jednak wyprzedzały swoje czasy. W dobie kryzysu ekonomicznego i wobec braku norm prawnych zachęcających podmioty gospodarcze do inwestowania w kulturę, u progu zmian zmierzających ku zasadom gospodarki rynkowej – pozostawały niewykorzystaną szansą.

Rok 1994 dał początek zmianom w zakresie zarządzania instytucją teatralną. Rozpoczęło wówczas działalność, utworzone w 1993 roku, Narodowe Centrum Teatru. Podjęto działania w kierunku pozyskania dla produkcji teatralnych funduszy z budżetu

---

⁴ Projekt ustawy o mecenacie i związanych z tym ulgach podatkowych był głośno dyskutowany pod koniec 2005 r. Budziła wówczas wątpliwości m.in. definicja projektu kulturalnego (*kulturno proizvedenie*), która obejmowała tak szeroki obszar, że w jego ramy mogłyby być bez problemu włączane projekty pornograficzne czy konkursy piękności. Natomiast obiekty będące pomnikami kultury były w ówczesnym projekcie wykluczone z kręgu potencjalnych beneficjentów mecenatu, który upoważniałby do ulg podatkowych. Przyjęta ostatecznie i obowiązująca od 23 grudnia 2005 r. ustawa o mecenacie (*Zakon po mecenastwoto*) obejmuje prace związane z restauracją i konserwacją obiektów archeologicznych, uznając je za działalność twórczą. Tekst ustawy dostępny na stronie internetowej: http://mc.government.bg/files/74_10.1.ZAKON_2.doc

⁵ „Kultura Supplement”, 5.04.2002; „Kultura Weekly Magazine”: www.online.bg/kultura

tów miejskich, a także stworzono szansę istnienia teatrów państwowych bez stałego zespołu aktorskiego. Jednak dopiero w 1997 roku sformułowano *Program Rozwoju Teatru w Bułgarii*⁶. Stał się on podstawą reformy teatralnej w tym kraju. Stanowił podsumowanie dotychczasowych doświadczeń w zakresie prowadzenia i funkcjonowania bułgarskich teatrów. Główne cele reformy skupiały się m.in. wokół rozwiązania następujących problemów:

A – zróżnicowanie strukturalnych modeli teatrów państwowych na: repertuarowe, centra produkcyjne, laboratoria artystyczne, teatry impresaryjne (np. „Scena 6+”, w przypadku której państwo dostarczało wyłącznie środków na pensje sześciu pracowników zatrudnionym w pełnym wymiarze, zaś statut teatru był określany przez instytucję dostarczającą alternatywnego współfinansowania);

B – wprowadzenie współfinansowania państwowych teatrów z funduszy miejskich, w oparciu o dwustronne porozumienia lub umowy (tego typu instytucje są popularne w Bułgarii);

C – wzrost udziału poparcia finansowego kierowanego na dotacje konkretnych projektów, a nie na koszty utrzymania instytucji;

D – regulacja systemu finansowania działalności teatrów;

E – wzrost średnich płac pracowników teatrów⁷.

Niedobór środków pieniężnych był jedną z podstawowych przyczyn reformy teatralnej. Mimo problemów finansowych nie był to jednak okres likwidowania instytucji teatralnych w celu uzyskania potencjalnych oszczędności. Tylko jeden teatr został w tym czasie zamknięty, a jeden – Teatr im. Armii Bułgarskiej – przekształcony z instytucji podległej Ministerstwu Obrony Narodowej w instytucję, dla której organizatorem stało się Ministerstwo Kultury. Ponadto trzy państwowe instytucje teatralne (wraz z zespołami) weszły w miejskie struktury organizacyjne, dodatkowo zaś powstały trzy nowe teatry miejskie. Sześć państwowych teatrów dramatycznych zostało w tym czasie połączonych z lalkowymi.

Do 1989 roku w Bułgarii nie było ani jednego teatru prywatnego. W końcu 1992 roku było ich już 7 (łącznie dysponowały 544 miejscami i dały w sumie 500 przedstawień, które obejrzało 53 592 widzów). Na koniec 1995 roku liczba teatrów prywatnych wzrosła do dziesięciu. Różniły się zasadniczo od teatrów prowadzonych przez państwo. Powstały najczęściej w celu realizacji konkretnego projektu teatralnego. Zespół nie miał stałego składu, jednak, co nie bez znaczenia, z chęcią podejmował występy na słabiej, mniej profesjonalnie wyposażonych pod względem technicznym scenach.

Ważną rolę w finansowaniu teatru w Bułgarii odgrywa obecnie Narodowe Centrum Teatru. Powołane po raz pierwszy do życia w 1991 roku na mocy decyzji rządowej, zostało zlikwidowane, zanim zdążyło rozpocząć jakąkolwiek działalność. Funkcjonująca dziś przy Ministerstwie Kultury i finansowana z budżetu tegoż ministerstwa instytucja została utworzona w 1993 roku i posiada samodzielną osobowość prawną. Jej zadaniem jest wspomaganie rozwoju działalności teatralnej w Bułgarii, zgodnie z priorytetami narodowej polityki kulturalnej, dostarczanie informacji i realizacja projektów badawczych w dziedzinie teatru oraz przede wszystkim – w celu decentralizacji procesu decyzyjnego – podział subsydiów z budżetu centralnego pomiędzy organizacje teatralne, a także wspieranie i stymulowanie projektów, których celem jest wymiana

---

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

doświadczeń w zakresie teatru (krajowe i międzynarodowe festiwale i spotkania teatralne)⁸.

Pierwszy otwarty konkurs na dofinansowanie projektów teatralnych Narodowe Centrum Teatru zorganizowało w 1994 roku. Przyjęto już wówczas (przynajmniej teoretycznie) zasadę równych szans dla narodowych, miejskich i prywatnych, a także pozarządowych instytucji i organizacji teatralnych.

Narodowe Centrum Teatru dofinansowuje wyłącznie profesjonalną działalność teatralną. Wybór projektów, które uzyskują wsparcie finansowe, odbywa się w drodze konkursu. Mogą w nim uczestniczyć wyłącznie podmioty posiadające osobowość prawną, profesjonalnie zajmujące się teatrem i wpisane do prowadzonego przez Centrum rejestru⁹.

Obecnie Centrum realizuje trzy osobne programy¹⁰:

1. Program rozwoju działalności teatralnej. Stanowi on podstawowy dokument reformy teatralnej w Bułgarii. Ma na celu zmianę struktury teatralnych i zmianę centralistycznego modelu wspierania organizacji teatralnych, podział subsydiów państwowych zgodnie z jasno określoną, demokratycznie stosowaną i kontrolowaną strategią kulturalną. To właśnie Centrum dzieli subsydia dla teatrów państwowych.

2. Program wspierania projektów teatralnych. W celu decentralizacji decyzji, środki na konkretne projekty teatralne są dzielone przez komisje eksperckie. Centrum przyjęło zasadę konkurencyjności przy podziale środków z budżetu publicznego.

3. Subsytia celowe. W ramach programu są wspierane długookresowe projekty teatralne zgodne z narodową polityką kulturalną. Celowe subsytia są po selekcji przyznawane na projekty Narodowego Centrum Teatru lub innych podmiotów prowadzących profesjonalną działalność teatralną.

Finanse, jakimi dysponuje Centrum, są stosunkowo skromne. Dla porównania, na 22. sesji¹¹ dotyczącej subsydiowania projektów teatralnych 2 sierpnia 2005 roku komisja udzieliła wsparcia 13 projektom wydawniczym na kwotę 22 997 lewa (ok. 46 tys. zł), przy oczekiwanej kwocie zgłoszonej przez wnioskodawców 40 585 lewa (81 170 zł), oraz 5 projektów festiwalowych na kwotę 23 tys. lewa (46 tys. zł), przy oczekiwaniach wnioskodawców 37 588 lewa. Ogółem dofinansowanie objęło 18 projektów na ogólną sumę 45 997 lewa. Wśród beneficjentów znalazły się 2 fundacje, 7 wydawnictw, 2 firmy prywatne, 6 teatrów państwowych i jedna państwowa instytucja naukowo-badawcza (Instytut Sztuk Bułgarskiej Akademii Nauk)¹². Na 23. sesji dotyczącej subsydiowania projektów teatralnych, która odbyła się na przełomie marca i kwietnia 2006 roku, podjęto decyzję o dofinansowaniu 22 projektów, w tym 10 festiwalowych (na kwotę 83 tys.) i 12 realizacji nowych spektakli teatralnych (łącznie kwota 37 tys.) na ogólną kwotę 120 tys. lewa. Wśród beneficjentów znalazły się 2 teatry miejskie, 12 państwowych, jedna fundacja, dwa stowarzyszenia, jeden związek, jeden teatr prywat-

⁸ Narodowe Centrum Teatru funkcjonuje obecnie w oparciu o regulamin z 3 sierpnia 2001 (tamże).

⁹ Wpis do rejestru Narodowego Centrum Teatru nie wiąże się z nadaniem osobowości prawnej – o uzyskaniu wpisu mogą ubiegać się wyłącznie podmioty już posiadające osobowość prawną. Szczegółowe warunki określa komentarz na formularzu zgłoszeniowym, opublikowanym w internecie (www.mc.government.bg, podstrona poświęcona Narodowemu Centrum Teatru).

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

ny¹³. Wyboru subsydiowanych projektów dokonuje komisja ekspertów. W składzie komisji podczas 23. sesji, pracowało trzech teatrologów, jeden scenograf, dwóch aktorów i jeden ekonomista.

Członkowie komisji są powoływani na czas jednego procesu decyzyjnego (od ustalenia warunków po rozpatrzenie wniosków), tj. jednej kadencji. Nikt nie ma prawa pozostawać członkiem komisji dłużej niż dwie kadencje¹⁴. W skład komisji wchodzi przewodniczący i 8 członków, wśród nich specjaliści w zakresie teatru dramatycznego i teatru lalek, przedstawiciele stowarzyszeń i związków twórczych oraz niezależni eksperci¹⁵. Komisja spotyka się kilkakrotnie. Na pierwszym spotkaniu określone są priorytety na dany rok oraz podstawowe kryteria wyboru projektów w drodze konkursu, które są podawane do publicznej wiadomości przez Narodowe Centrum Teatru. Kolejny etap to zapoznanie się ze zgłoszonymi wnioskami i wybór projektów, które będą subsydiowane. Członkowie komisji określają wysokość dotacji w ramach globalnego budżetu Narodowego Centrum Teatru. W komisji nie mogą zasiadać osoby zaangażowane w realizację zgłoszonych do konkursu projektów.

Obserwując dostępne, przedstawione w tabeli 1 dane i wskaźniki efektywności działania bułgarskich teatrów można stwierdzić, że ich liczba po upadku komunizmu (11 listopada 1989 r.), po krótkotrwałym, minimalnym wahanii w roku 1991, stopniowo wzrastała. Dopiero początek XXI wieku przyniósł widoczną redukcję teatrów w Bułgarii. W pierwszej fazie postkomunizmu spadła jednak znacząco liczba przedstawień teatralnych. W roku 1991 zagrano ich o 38,8% mniej niż w roku 1985. Jednak już od 1993 roku wskaźnik ten zaczął wzrastać. Liczba przedstawień zrealizowanych w 1994 roku była już o 16% wyższa w stosunku do roku 1991. Sytuacja ta ma swoje naturalne odwzorowanie w liczbach dotyczących sprzedaży biletów. W 1991 roku ich liczba była niemal trzykrotnie mniejsza niż w roku 1985, potem jednak zaczęła stopniowo wzrastać, choć nigdy nie osiągnęła wartości z 1985 roku. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać nie tylko w ogólnym spadku zainteresowania sztuką teatru, w obliczu ekspansji telewizji, masowo rozprzestrzeniających się nowoczesnych mediów i nośników (internet, CD, DVD). Trzeba pamiętać, że w dobie socjalizmu, w trosce o edukację ideologiczną społeczeństwa, zgodnie z założeniami systemu, ówczesne zakłady pracy często fundowały lub dofinansowywały pracownikom dostęp do dóbr kultury, co musiało mieć odzwierciedlenie w liczbie sprzedanych biletów oraz zagranych przedstawień.

---

¹³ Tamże; zgodnie z *Zarządzeniem Nr 4 Dyrektora Narodowego Centrum Teatru z dnia 4 kwietnia 2006*.

¹⁴ Rozdział 2, paragraf 7 *Rozporządzenia Dyrektora Narodowego Centrum Teatru*, określającego warunki, procedury i zasady pracy komisji eksperckiej, dokonującej wyboru projektów teatralnych (http://mc.government.bg/files/217_6.5.3.doc3.doc).

¹⁵ Tamże, rozdział 2, paragraf 5.

Tabela 1. Liczba teatrów w Bułgarii i dostępne wskaźniki efektywności ich działania

	1985	1991	1992	1993	1994	1998	2000	2005
Liczba teatrów								
ogółem	56	69	68	72	77	85	bd	75
w Sofii		25	24	25	25			
w tym:								
dramatyczne	37	48	47	51	55		43	39
lalkowe	19	21	21	21	22		5	6
operowo- -baletowe							4	5
Liczba miejsc						bd	bd	30 105
dramatyczne	18 328	19 051	19 634	19 634	20 300			
lalkowe	3 698	3 836	3 948	3 948	3 538			
Liczba przedstawień						bd	bd	10 776
dramatyczne	10 423	6 382	6 140	6 959	7 398			
lalkowe	6 585	5 532	5 947	5 609	5 777			
Liczba sprzedanych biletów						bd	bd	1 476 212 (liczba widzów)
dramatyczne	3 816 000	1 394 000	1 336 000	1 378 000	1 534 000			
lalkowe	1 314 000	891 000	887 000	745 000	740 000			

Źródło: dane Narodowego Instytutu Statystycznego, Bułgaria

bd – brak ogólnodostępnych danych

U progu XXI wieku zmniejszyła się liczba teatrów. Według wspomnianego już raportu bułgarskiego Narodowego Instytutu Statystycznego, w 2005 roku w Bułgarii funkcjonowało 75 teatrów, tj. o 10 teatrów mniej niż w roku 1998. Malą frekwencją w teatrach. Jednak te walczyły o widza. W 2002 roku bułgarskie teatry państwowe i miejskie zrealizowały łącznie około 250 produkcji teatralnych. Najaktywniejsze pozostawały teatry sofijskie: Teatr Narodowy im. Iwana Wazowa w 2005 roku dał 380 przedstawień dla 77 629 widzów; Teatr „199” – 322 przedstawienia dla 45 345 widzów. Porównując teatry działające poza stolicą, stwierdza się, że szumeński Teatr im. Wasyla Drumewa dał aż 310 przedstawień, jednak przy dużo mniejszej niż stołeczne teatry frekwencji – obejrzało je bowiem tylko 26 496 widzów. Ponadto warto zaznaczyć, że aż 218 spośród przedstawień szumeńskiego teatru były to spektakle dla dzieci (scena teatru lalkowego).

Tabela 2. Podstawowe dane dotyczące działalności bułgarskich teatrów państwowych w 2005 roku

Lp.	Teatr	Liczba przedstawień	Liczba widzów	Przychód*	Średnia cena biletu*
PAŃSTWOWE TEATRY DRAMATYCZNE					
Teatry repertuarowe					
1	Teatr Narodowy im. Iwana Wazowa, Sofia	380	77 629	513 276	6,61
2	Teatr Satyryczny im. Aleko Konstantynowa, Sofia	232	58 981	336 406	5,70
3	Teatr im. Bułgarskiej Armii, Sofia	221	68 851	321 896	4,67
4	Teatr „199”, Sofia	322	45 345	245 579	5,82
5	Teatr Młodzieżowy, Sofia	218	26 007	90 813	3,50
6	Nowy Teatr Dramatyczny „Sylza i Smiach” (Łza i Śmiech), Sofia	179	35 036	203 258	5,80
7	Pracownia Teatralna SFUMATO, Sofia	181	14 809	39 082	2,63
8	Teatr Podróżujący, Sofia	38	6 554	30 689	4,60
9	Teatr Dramatyczny im. Geo Milewa, Stara Zagora	213	22 393	55 115	2,46
10	Teatr Dramatyczny im. Stojana Byczwarowa, Warna	170	30 259	115 748	3,82
11	Teatr Dramatyczny im. Sawy Ognianowa, Ruse	162	24 060	66 625	2,76
12	Teatr Dramatyczny im. N.J. Wapcarowa, Blagojewgrad	130	17 084	37 163	2,17
13	Teatr Dramatyczny im. Adriany Budewskiej, Burgas	136	25 879	108 389	4,18
14	Teatr Dramatyczny im. Antona Straszimirowa, Razdgrad	140	18 127	35 449	1,96
15	Teatr Dramatyczny, Lowecz	136	19 416	43 551	2,24
16	Teatr Dramatyczny im. N.O. Masalitino-wa, Płowdiw	112	36 523	157 804	4,32
17	Rodopski Teatr Dramatyczny, Smolian	103	15 462	48 071	3,10
18	Teatr Dramatyczny im. Stefana Kirowa, Sliwen	97	10 759	33 075	3,07
19	Teatr Dramatyczny im. Neweny Kokanowej, Jambol	83	15 417	37 613	2,43
20	Teatr Dramatyczny im. Raczto Stojanowa, Gabrowo	79	26 837	64 692	2,41
21	Teatr Dramatyczny im. A. Karamitewa, Dimitrowgrad	69	10 453	31 018	2,97
22	Teatr Dramatyczny im. Jordana Jowkowa, Dobricz	59	7 586	18 833	2,48

23	Teatr Dramatyczny, Tyrgowisze	58	15 588	60 396	3,87
24	Teatr Dramatyczny im. Dragomira Ase- nowa, Montana	49	7 650	18 251	2,38
	Ogółem	3 567	636 705	2 712 792	
Teatry dramatyczno-lalkowe					
25	Teatr Dramatyczny, Wraca	153	13 393	35 685	2,66
	w tym przedstawienia:				
	teatru dramatycznego	79	9 069	28 570	
	teatru lalek	74	4 324	7 115	
26	Teatr Dramatyczny im. Dimitra Dimowa, Kyrdżali	155	18 037	41 487	2,30
	w tym przedstawienia:				
	teatru dramatycznego	123	14 321	34 162	
	teatru lalek	32	3 716	7 325	
27	Dramatyczno-Lalkowy Teatr im. Kon- stantina Weliczkowa, Pazardżik	199	31 449	75 501	2,4
	w tym przedstawienia:				
	teatru dramatycznego	128	19 985	54 625	
	teatru lalek	71	12 164	20 876	
28	Dramatyczno-Lalkowy Teatr im. Iwana Radojewa, Plewen	184	28 614	72 435	2,53
	w tym przedstawienia:				
	teatru dramatycznego	117	16 065	48 547	
	teatru lalek	67	12 549	23 888	
29	Dramatyczno-Lalkowy Teatr im. Sawy Dobropłodnego, Silistra	297	31 375	74 787	2,61
	w tym przedstawienia:				
	teatru dramatycznego	86	15 311	38 794	
	teatru lalek	189	12 270	21 437	
30	Teatr im. Iwana Dimowa, Chaskowo	219	25 173	90 407	3,59
	w tym przedstawienia:				
	teatru dramatycznego	85	14 657	71 942	
	teatru lalek	134	10 516	18 465	
31	Dramatyczno-Lalkowy Teatr im. Wasyla Drumewa, Szumen	310	26 496	68 400	2,58
	w tym przedstawienia:				
	teatru dramatycznego	92	13 271	47 575	
	teatru lalek	218	13 125	20 825	
	Ogółem	1 517	174 537	458 702	

PAŃSTWOWE TEATRY LALKOWE					
1	Teatr Lalkowy, Burgas	260	30 486	59 206	1,94
2	Teatr Lalkowy, Warna	258	25 531	58 281	2,28
3	Teatr Lalkowy, Widin	145	9 145	12 620	1,37
4	Teatr Lalkowy, Płowdiw	330	25 407	56 338	2,21
5	Teatr Lalkowy, Ruse	143	10 082	17 802	1,76
6	Teatr Lalkowy, Stara Zagora	238	15 762	33 138	2,10
7	Teatr Lalkowy, Tyrgowiszte	382	23 074	38 153	1,65
8	Teatr Lalkowy, Gabrowo	308	15 664	25 165	1,60
9	Teatr Lalkowy, Dobricz	200	16 835	28 658	1,70
10	Teatr Lalkowy, Sliwen	262	17 045	30 730	1,80
11	Teatr Lalkowy, Jambol	236	17 584	31 298	1,77
	Ogółem	2 762	206 615	391 389	
	OGÓŁEM WSZYSTKIE TEATRY PAŃSTWOWE	7 846	1 017 857	3 562 883	2,97

* w lewach (1 lew = ok. 2 zł)

Źródło: dane opublikowane na stronach internetowych Ministerstwa Kultury Bułgarii (www.mc.government.bg; podstrony poświęcone Narodowemu Centrum Teatru)

Obserwując średnią cenę biletów wstępu do bułgarskich teatrów (tab. 2), trzeba stwierdzić, że jest ona dość niska. W roku 2005 wyniosła ona 2,97 lewa (ok. 6 zł). Najwyższe ceny – 6,61 lewa (ok. 13 zł) – obowiązywały w Teatrze Narodowym im. Iwana Wazowa (Sofia), co nie zmienia faktu, iż jest to najchętniej odwiedzany przez Bułgarów teatr. Najtańsze bilety, w średniej cenie od 1,6 do 2,28 lewa (tj. od ok. 3,20 zł do 4,50 zł), oferowały teatry lalkowe. Wbrew pozorom jednak kwoty te w budżecie domowym przeciętnego Bułgara nie są bez znaczenia. Zarobki większości z nich kształtują się na poziomie ok. 200–300 lewa (400–600 zł), profesor uniwersytecki otrzymuje w Szumen pensję rządu 400 lewa brutto (ok. 800 zł), a ogromny procent emerytów – miesięczne świadczenia rządu 80–100 lewa (160–200 zł). Bezrobotni stanowią ok. 35% społeczeństwa.

W 2006 roku, według danych bułgarskiego Ministerstwa Kultury¹⁶, funkcjonują w Bułgarii 42 teatry państwowe (w tym 11 teatrów wyłącznie lalkowych, a 7 teatrów dramatycznych prowadzi także sceny lalkowe) oraz 8 teatrów miejskich (wśród nich 4 to teatry znajdujące się w Sofii, w tym jeden teatr lalkowy).

Teatry miejskie według stanu na 24 maja 2006 roku, to:

1. Teatr „Sofia”, Sofia.
2. Mały Teatr „Zad Kanału” (Znad Kanału), Sofia.
3. Miejski Teatr „Wyrażanie” (Odrodzenie), Sofia.
4. Stołeczny Teatr Lalek, Sofia.
5. Teatr Dramatyczny im. Wł. Trandafilowa, Widin.

¹⁶ Dane ze strony internetowej bułgarskiego Ministerstwa Kultury (www.mc.government.bg), gdzie znajduje się aktualna lista adresowa bułgarskich teatrów państwowych i miejskich.

6. Miejski Teatr, Kazanlyk.

7. Teatr Dramatyczny, Kjustendil.

8. Teatr Dramatyczny im. Bojana Danowskiego, Pernik.

Brak na stronach Ministerstwa danych dotyczących teatrów muzycznych, operowych, teatrów prywatnych i funkcjonujących w strukturach organizacji pozarządowych, a także takie istnieją w Bułgarii.

